

"No escriguis mai res que no sigui fruit de
tu mateix; escriu sempre alguna cosa en
la qual puguis retrobar-te."

sardanes i música per a cobla

cobla de cambra de catalunya

direcció: Jordi Molina

de tots els consells que Juli Garreta va
donar a Josep Maria Vilà, aquest fou el
més rellevant.

Josep Maria Vilà i Gandol (1904-1937)

"no escriguis mai res que no sigui fruit de tu mateix..."
Juli Garreta a Josep Maria Vilà i Gandol

Aquesta nova aportació de la nostra Associació en el camp de la música per a cobla és un fruit més del treball altruïsta d'un grup de persones aplegades amb la voluntat de recuperar el patrimoni musical català i alhora omplir mancances en la discografia. El llegat musical de Josep Maria Vilà i Gandol no havia estat mai objecte d'un tractament similar; l'enregistrament de les seves composicions s'havia quedat sempre per quan s'acabés el de les dels clàssics. El 2004 s'escaurà el centenari de l'inici de la seva breu vida, no arribà als 34 anys, que tot i això fou ben fecunda musicalment parlant, i és temps de que aquest enregistrament contribueixi al coneixement de la seva obra.

Els textos que conté aquest llibret, encomanats als mestres Lluís Lloansí i Salvador Simon, deixeble de Vilà l'un i familiar l'altre, en apropen, molt de primera ma, a unes circumstàncies de vida que marcaren el procés creatiu de la música que hem enregistrat. El treball de Mossèn Cervera, citat a la bibliografia, és el més exhaustiu en biografar Josep Maria Vilà.

Presca la decisió de dedicar-nos a Josep Maria Vilà i Gandol el primer treball fou la tria del contingut

del disc. Amb la voluntat de no repetir obres que ja formen part de la discografia més o menys recent, descartarem l'inclusió de tres sardanes: Mar plana, S'Agaró i El gegant encantat, tot i el convenciment absolut de que aquests tres títols tenen un lloc d'excel·lència entre la producció del mestre i que, per això, ja havien estat enregistrats. Havíem decidit, també, que l'enregistrament inclouria algunes de les seves obres per a una cobla; aquí establírem que, per raons d'equilibri en el contingut, sols enregistraríem Scherzo i La filadora; L'endemà de bodes quedaria pendent per si, en un futur, un segon enregistrament pogués ser possible.

Quan a les sardanes s'establí una llista amb títols responent a diferents graus de preferència i que tenia en compte un cert equilibri entre les èpoques de composició. Fet això ens decidírem a recullir el material per a confeccionar partitures informatitzades. Jesús Ventura edità les obres Scherzo i La filadora i les sardanes La boira, Pedralta, Costejant, Nupcial, En Pere Gallerí, La Rosius, A una noia bruna, Confidències, Cançó de l'enamorada, Muntanya amunt, Flors de maig, Galania, La més gentil, El gegant encantat, Mar

plana i S'Agaró, aquestes tres darreres tot i que ja havíem decidit no registrar-les.

Enllestit aquest material es procedí al seu repàs directament dels originals, a cura del mestre Lluís Lloansí, en la majoria dels títols, i també de Jordi Molina, Jesús Ventura i Josep Maria Serracant, el primer dels tres havia de dirigir musicalment l'enregistrament i altres dos havien de fer-ne la producció.

Amb el material ja revisat procedírem a la seva lectura amb cobla i a la selecció final. A la lectura hi col·laboraren la Cobla Mediterrània i "una" Cobla de Cambra de Catalunya. La tria final és la que ha quedat enregistrada i, tal com volíem, es tracta de dotze primícies discogràfiques absolutes.

Comptant ja amb l'acord de Juli Grandia, gerent de l'Auditori Pau Casals de Sant Salvador del Vendrell per a disposar de l'Auditori i els seus serveis pels dies 9 i 10 d'abril de 2001, dilluns i dimarts de Setmana Santa, dates habituals dels nostres enregistraments, Jordi Molina i David Puertas tingueren cura de contactar els músics.

L'enregistrament s'efectuà amb els equips mòbils de l'Estudi 84 de Barcelona amb David Casamitjana i Joan Sirvent (fill) com a tècnics de so. El treball a l'Auditori seguí la programació que ens havíem assenyalat de 6 obres cada dia; tres al matí i tres a la tarda.

Les mesclades i l'edició del màster va ser feta per Joan Sirvent (fill) en la part informàtica i de so, i per Jordi Molina i Josep Maria Serracant en la musical. El disseny d'aquest llibret ja segueix el concepte gràfic creat per la Núria Duran, amb esperit de col·lecció, iniciat amb el CD d'Agustí Borgunyó. Aquí l'imatge es guixolenc... la Porta Ferrada.

El treball d'edició digital de les partitures i partícels, revisades primer i comprovades posteriorment durant l'enregistrament, significa una contribució complementària a la recuperació d'aquesta música i a posar-la a l'abast de còpies i estudiosos de la nostra música per a cobla.

El dia 24 de setembre de 1921, el setmanari local "L'avi Muné", de Sant Feliu de Guíxols, publicava aquesta notícia: "Després de llarga estada a Montserrat, està de retorn entre nosaltres el distingit jove en Josep Maria Vilà i Gandol. Benvingut." Amb aquestes poques paraules, començava per Josep Maria Vilà una vida -una curta vida- que va entregar enterament a la música.

Al seu retorn, Vilà va trobar-se amb un greu problema, el de la precària situació econòmica que la mort del seu pare els havia deixat a la seva mare i a ell. Malgrat que la bona preparació que portava de Montserrat, li hauria permès prendre en consideració diverses alternatives per a guanyar-se la vida, de fet, allò pel qual estava més preparat, era per a fer de músic i, a més a més, aquesta era la seva vocació. Així que va emprendre aquest camí, tot i que, de bon començament, va trobar-lo sembrat més d'espines que de roses. I és que, en aquells anys, Sant Feliu de Guíxols, no oferia gaire oportunitats per a guanyar-se suficientment la vida, a qui volia dedicar-se a fer de músic. Li calgué, doncs, acceptar tota la feina que se li presentava, fos de la categoria que fos, perquè els ingressos, ja no cal dir-ho, eren sempre benvinguts.

La feina que li fou més profitosa -almenys musicalment parlant- és, però, la d'haver pogut entrar a formar part del "Quintet Garreta", la formació musical que dirigia l'insigne Juli Garreta. L'ambient distingit, correcte, afectuós i amical que es respirava en aquella petita orquestra i, principalment,

el contacte assidu que va poder mantenir amb Garreta durant els escassos quatre anys que aquest genial músic encara va viure, tingueren una importància decisiu per al futur compositor.

Quan Josep Maria Vilà va iniciar la composició de sardanes, s'havien fet evidents unes tendències estilístiques ben definides. Per una banda abundaven les sardanes populars, de poca complicació musical i de melodia fàcil, que eren les preferides dels sardanistes. Per l'altra, hi havia aquelles altres que estaven considerades pels seus autors, com pàgines musicals a les quals calia dotar de la riquesa harmònica que requereix qualsevol composició, sens oblidar la seva condició de dansa, la finalitat de la qual és ésser ballada. I, donada la seva singular originalitat, com una bifurcació d'aquest darrer grup, cal situar-hi les sardanes de Juli Garreta. Ja no cal dir que Josep Maria Vilà, amb la formació sòlida i ben orientada adquirida a Montserrat, d'aquests dos grups, aquell que podia interessar-li més, era el segon i pensant amb el contacte continuat amb Garreta, la influència de les composicions d'aquest autor era inevitable. És evident, doncs, que les primeres sardanes del Josep Maria tenen una clara afinitat garretiana; no podia ser altrament. Foren gairebé quatre anys de rebre els seus consells, les seves opinions i les seves crítiques. Alhora hem de creure que Garreta fou el primer en adonar-se que Josep Maria Vilà seguia el seu estil, i que, per aquest camí, ell mateix es tancava el viarany que l'havia d'encaminar vers la manifestació de la seva pròpia personalitat. Segur que Juli Garreta va donar-li molts consells

a Josep Maria Vilà, però n'hi va donar un que fou rellevant. Va dir-li: "No escriguis mai res que no sigui fruit de tu mateix; escriu sempre alguna cosa en la qual puguis retrobar-te."

I fou seguint aquesta assenyada recomanació que Vilà inicia una virada, s'afanya en escoltar la seva veu interior més que les influències externes, adopta un estil més personal i crea unes sardanes de clara i transparent expressió melòdica, totalment identificades amb el característic estil empordanès.

Però, pel meu gust, allò més sobressortint de les seves sardanes és la espontaneïtat, qualitat que és més d'admirar si tenim en compte que les múltiples ocupacions musicals a les quals estava lligat, l'obligaven a contínues interrupcions per tal d'atendre-les. La meua relació amb Josep Maria Vilà, mantinguda per espai d'alguns anys durant els quals vaig poder disfrutar de l'inapreciable privilegi de la seva amistat, em va permetre de presenciar el procés de creació d'algunes de les seves obres. Moltes vegades, mentre hi treballava, li calia interrompre's perquè arribaven alumnes; però quan havia acabat les lliçons, tornava a endinsar-se en la composició, sens que li costés cap esforç prosseguir en el punt on l'havia deixada.

Gràcies a aquesta facilitat d'escriptura que li donava una capacitat de treball extraordinària, el catàleg de la seva producció musical és d'un volum sorprenent en adonar-nos que, des dels 17 anys que tenia quan va tornar de Montserrat, fins els 33 que encara no havia complert en morir, tan sols

compongué durant 16 anys. Malgrat això, el nombre d'obres de diferents gèneres que va deixar és impressionant, tot i que causa tristesa pensar que avui el seu nom fóra fatalment oblidat, si no fos per la mitja dotzena de sardanes que molt de tant en tant es poden escoltar en algun concert.

El conjunt de les seves sardanes foren, més que cap altra de les seves obres, el vehicle d'expressió dels seus més íntims sentiments. Enamorat de la seva terra, de la poesia exuberant del seu paisatge, del culte a l'amistat al qual s'hi lliurava amb bondat i afecte, totes aquestes vivències es troben plasmades en els títols i en la narrativa musical de la major part de les sardanes. La Rosius, Confidències, La boira, Pedralta... sols per esmentar-ne algunes de les compreses en aquest CD, són tan lluminoses i transparents que fan pensar, als qui el vam conèixer, en la seva paraula afable amb la qual les comentava i en el seu temperament obert agarbat amb una bona dosi de pregona cordialitat.

L'enregistrament d'aquest CD posa a l'abast de tothom unes obres gairebé desconegudes, malgrat que el seu autor cal incloure'l entre aquells que han donat a la música de la sardana un caràcter sòlid i una dimensió definitiva.

Lluís Lloansí i Marill
Barcelona, novembre 2001

En ocasió del cinquanté aniversari del dissortat decés del que en vida fou el meu cosí vaig proposar-me la fita d'escriure una breu biografia sobre la vida i els fets d'en Josep Maria Vilà i Gandol. Heus aquí el meu treball tal com aparegué l'any 1988 a la Revista SOM.

En Josep Maria Vilà, era fill de Plàcida Gandol i Martí i de Josep Vilà i Andreu. Va veure la primera llum el 19 de novembre de 1904 a la ciutat de Sant Feliu de Guíxols, al Baix Empordà, aleshores vila molt florent en la indústria surera, principalment del tap. Però aquesta circumstància, no va pasapaivagar la greu crisi econòmica imperant, i que motivà una forta emigració a d'altres comarques, particularment al Barcelonès i al Maresme.

Ja de molt petit, en Josep Maria va saber demostrar la seva vocació per l'art de la música, tot fent rudimentaris instruments, amb els quals entonava cançonetes i passava llargues estones del seu lleure infantil. Això, no passà pas desapercbut a la mirada expectant dels seus pares, que pel mateix motiu que abans hem apuntat, no sabien com endagar la vida del seu fill, per facilitar-li'n una bona feina i situar-lo en una condició més o menys acceptable, de cara al seu enigmàtic futur.

Per aquell temps, es donava el cas que a Sant Feliu, la vida artística, pel que fa a l'aspecte musical, era prou reixida i interessant. A més a més, hi havia un home

de molt bona fama, que donava a la ciutat un notable relleu intel·lectual, com de primera fila. Aquest home, era el discret rellotger, que de cop i volta, en un pas de gegant, va ser un dels músics més preeminents que ha donat el país. Aquest home, com potser ja s'haurà endevinat, era ni més ni menys que Juli Garreta. Un home d'un justificat prestigi.

Així les coses, els pares d'en Josep Maria, conscients com estaven de la decidida afecció del seu fill, el posaren a estudiar amb els mestres guixolencs Agustí Figueres, pare del compositor Rafael Figueres, i Ramon Noví. Més tard, ho faria també amb el mateix Juli Garreta.

Com resultés que la disposició i les prometedores aptituds d'en Josep Maria justificaren un aïllonament més conscient i més afí amb la tecnologia musical, –no oblidem que Garreta era autodidacte–, els seus pares, ben aconsellats per persones inculcades dins el món intel·lectual de Sant Feliu, i després de fer un suprem esforç de tipus econòmic, l'ingressaren a l'Escolania i Capella del Monestir de Montserrat a primeries de 1914, quan justament havia acomplert els seus primers deu anys. Allí, hi conegué i compartí estudis amb els germans Conrad i Emili Saló, de La Bisbal.

A Montserrat hi romandria durant set anys, que foren molt ben aprofitats, i a la fi dels quals tornaria a Sant

Feliu fet ja tot un home, i a més, tot un gran músic.

El retorn d'en Josep Maria, doncs, havia de ser, no tan sols dolorós, sinó fins i tot traumàtic. La seva mare, se'n va haver d'anar a "fer feines" i ell es trobava en la diàtriva no tan sols d'ajudar-la, sinó de justificar els molts esforços que els seus pare havien fet per ell. El finançament dels seus estudis, molt perllongats, fou excessivament car per una família que era molt bona però molt humil, amb escassos recursos econòmics.

Amb el temps, es va espabilar com va poder. Es dedicà a impartir classes de solfeig i piano, tot alternant aquesta tasca amb l'oferiment que la Parròquia de Sant Feliu li feu per a que tingués cura de l'orgue i la Capella. Per a la pròpia Capella escriví dues misses, algun tedeum i diversa música de caire religiós que encara avui, sortosament, li hi són interpretades en festes assenyalades.

Quasi simultàniament, ingressà al "Quintet Garreta" com a executant de contrabaix, el qual abundava en les seves actuacions o sessions de ball que s'organitzaven a Sant Elm, aleshores, un dels indrets més senyorívols i prestigiosos de la ciutat.

En aquesta agrupació hi figuraven com a intèrprets: Arseni Menció, com a primer violí; Fèlix Mascort, com

a segon violí; Lluís Garreta, com a violoncel –aquest era germà d'en Juli– i en Josep Maria Vilà, que com ja hem dit interpretava el contrabaix.

Malgrat totes aquestes activitats, els ingressos econòmics globals eren escassos i la seva mare havia de continuar fent feines a diverses famílies més o menys benestants de la ciutat. Ell també tenia les seves necessitats; instruments, edicions, paper de música, etc. Fet i debatut, en tenien per ben poc.

De les seves qualitats com a intèrpret, les referències indiquen que era un músic força pulcre i rigorós. A més del piano, que tocava força bé, dominava el contrabaix i la viola. Fins i tot algun músic de Sant Feliu m'havia confessat que pel fet de que l'orquestrina "Guíxols", de la que ell n'era el pianista, també feia de cobla en alguna ocasió, havia hagut d'interpretar el segon tenor, i que per raons que són molt òbvies no aconseguia fer-ho massa bé. En Josep Maria no tenia mai un no per a ningú, i si algú li suggeria una suplència forçada per necessitats inapel·lables, per més que s'hi resistia, acabava fent el que li demanaven, amb totes les conseqüències.

I haurem de parlar de la seva tasca com a compositor. Enamorat de l'obra del genial Juli Garreta, va dedicar la seva tècnica, molt depurada, a escriure les seves

sardanes, amb el regust catalanesc i la grandiloquència harmònica, que eren sagrari inconfusible en les obres del seu músic predilecte.

El prometedor Josep Maria, l'inconegut Josep Maria que assolí una producció sardanística gairebé comparable a la del propi Garreta, tant per la seva juvenesa, com pels seus coneixements tècnics, així com les seves dots d'una molt personal intel·ligència, o hauria superat el propi Garreta, o li hauria fet costat, en mèrits, de la manera més digna.

Vilà deixà escrites unes seixanta sardanes, unes més bones que les altres, com és ben notori en tots els compositors; però m'atreviria a destacar entre les millors a: "Cançó de l'enamorada", "La boira", "Mar plana", "Confidències", "S'Agaró" i d'altres per no anomenar-les totes. Entre les més populars, i són també autèntics monuments a la bona música, hi podríem anomenar: "El gegant encantat", "La Rosius", "A una noia bruna", "L'aplec de l'amor" o entre tantes "La més gentil". En sardana glossà alguns temes del cançoner popular, com per exemple: "Les flors de maig", sobre un tema de la bonica cançó "El testament d'Amèlia", "En Pere Galleri", i "La gata i en Balitre", entre les que li conec.

Per a l'obra teatral de Pous i Pagès, "L'endemà de bodes", escrigué una obertura per a còbra en ocasió d'una

representació que es féu l'any 1932. També per a còbra "Scherzo", un minuet que va dedicar al seu bon amic en Domènec Moner, a més de "El timbal del Bruc", un episòdic simfònic per a tres còbres, estrenat el 1929. Per si això fos poc, tenia començada una òpera amb llibret del gran poeta Ventura Gassol, "La cançó del vell Cabrés", l'Obertura i alguns fragments que ja tenia acabats foren donats durant una representació parlada de l'obra a Sant Feliu, en presència del poeta. Com tantes i tantes coses que es van perdre o malaguanyar durant aquella època de guerra civil, també es va perdre aquella gran ocasió de que l'obra arribés a ser completada.

La mateixa guerra civil, que com totes les guerres són sinònimes de mort i tragèdia, fou tremendament precursora per a ell de molts mals averanys, car molt segurament foren la mateixa causa de la seva mort. En Josep Maria, com la seva mare i tota la família, eren profundament religiosos. Tots sabem, els qui ho hem viscut, la situació de perill en què es trobaven les institucions religioses i fins i tot els mateixos creients que d'alguna manera o altra havien magnificat el seu amor a l'Església.

La terrible por i l'incertesa evident d'aquells moments de desconcert i malastrugança, el dugueren a una malaltia pulmonar aleshores irreversible encara, que en no massa temps sentencià la seva vida. Morí a Girona, on per

inducció de Josep Irla, que després esdevindria President de la Generalitat de Catalunya a l'exili, hi fou portat per poder gaudir de millors atencions. També per la gestió del mateix Irla, fou traslladat un cop mort novament a Sant Feliu per ser-hi enterrat. A aquell cementiri, hi rauen, doncs, les seves despulles.

El 19 de març de 1965, en un acte d'homenatge a la seva memòria, s'inaugurà al peu de la muntanya del Fortim, un monòlit amb el bust que en vida li fou tallat i esculpit pel seu amic l'escultor Joan Balmanyà. Aquest monòlit, es troba enfront de la muntanya de Sant Elm, a l'altra banda de la badia, un llogarret meravellós tocant l'ermita

del seu nom, molt a prop de la roca de Sant Jaume i damunt la frondosa cala de Cas Vigatà. Allí en Josep Maria anava a jugar d'infantó amb la seva mare, i on més tard hi anàvem la meua germa i jo mateix. Vull dir, i així ho faig constar, que algunes de les dades sobre la vida d'en Josep Maria, són extretes de la revista l'Àncora de Sant Feliu, amb el vist i plau del seu autor.

Salvador Simon i Donatiu

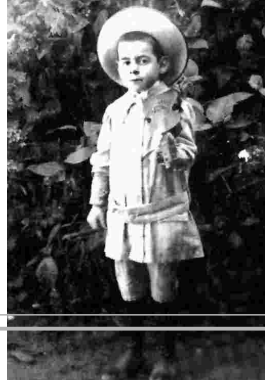
Bibliografia complementària:
Cervera i Berta, Mn. Josep Maria. **Un músic guixolenc notable.** Sant Feliu de Guíxols 1997.

Josep maria vilà al piano davant la fotografia de juli garreta

el mestre vilà i els seus pares

amb el seu primer violí i a l'escolania de montserrat

els músics de l'enregistrament

la cobla de cambra de catalunya sota la direcció de jordi molina ha estat formada pels següents instrumentistes:

flabiol:

Jordi Figaró
(1,2)
Isabel Gregori
(5,6,8)
David Puertas
(4,7,9,10)
Marcel Sabaté
(3,11,12)

trible:

Marcel Artiaga
(I-3,11,12) (II-5,6,8)
Joan Barrera
(I-5,6,8) (II-3,11,12)
Jordi Feliu
(I-2,4) (II-9,10)
Armand Franco
(I-1,7) (II-2,4)
Salvador Parés
(I-9,10) (II-1,7)

tenora:

Adrià Bauzó
(I-9,10) (II-2,7)
Josep Coll
(I-2,7) (II-1,4)
Joaquim Duran
(I-3) (II-5,6)
Enric Ortí
(I-1,4) (II-9,10)
Jordi Paulí
(I-8,11) (II-12)
Ramon Saladrígues
(I-6) (II-5,8)
Josep Antoni Sanchez
(I-12) (II-3,11)

trompeta:

Alexandre Baiget
(I-7) (II-9)
Toni Gallart
(I-1) (II-2,4,10)
Carles Herruz
(I-4,9,10) (II-1,2,7)
Esteve Molero
(II-6)
Jordi Pons
(I-3,12) (II-5,6)
Jaume Prat
(I-11) (II-3,8)
Jordi Serrano
(I-5,8) (II-11,12)

trombó:

Jordi Giménez
(1,2,4,7,9,10)
Josep M Guinart
(3,6,8,12)
Joan Puertas
(5,11)

fiscorn:

Antoni Balada
(I-7,9,10)
Jordi Estartús
(I-5,12) (II-8,11)
Rubén Ginesta
(II-1,2,4,7,9,10)
Josep Moliner
(I-1,2,4)
Albert Pol
(I-8) (II-3,5,6)
Francesc J. Rodríguez
(I-3,6) (II-11,12)

contrabaix:

Joan Jordi Beumala
(1,4,7)
Tomàs Espanyó
(2,9,10)
Francesc Saladrígues
(3,5,6,8,11,12)